

Leo Trotskij: Om KAPD:s politik¹

(Tal vid EKKI:s möte, 24 november 1920.)

Som kamrat Zinovjev har påpekat går det inte att improvisera fram ett programmatiskt tal. Jag måste därför begränsa mig till några kritiska anmärkningar angående det programmatiska tal som kamrat Gorter² höll här till Kommunistiska internationalens uppbyggelse. Men först vill jag göra några preliminära anmärkningar.

Kamrat Gorter gav inte bara uttryck för uppfattningarna hos sin egen speciella strömning – han hudflängde och läxade också upp oss stackars värlösa östeuropéer, förment i Västeuropas namn. Tyvärr har jag inte sett kamrat Gorters fullmakt, så jag kan inte säga om han verkligen har fått i uppdrag av Västeuropa att ge oss sin uppbyggliga straffpredikan. Men såvitt jag kan bedöma är kamrat Gorters tal bara en upprepning av den kritik och de fördömanden och formuleringar som mer än en gång gjorts mot Tredje internationalens programmatiska och taktiska principer, som – vilket alla känner till – inte bara har utarbetats av oss österländska socialister, utan gemensamt med våra talrika och allt fler vänner och anhängare i Västeuropa. Och omvänt kan vi absolut inte glömma bort att kamrat Gorter är talesman för en mycket liten och föga inflytelserik grupp inom den västeuropeiska arbetarrörelsen. För att undanröja alla missförstånd måste vi slå fast detta redan från början.

Om jag hade velat göra som Gorter och bedöma de revolutionärt politiska åsikterna längs kulturella och nationella linjer, så kunde jag ha inlett med att säga att kamrat Gorter inte så mycket resonerar på ett västeuropeiskt som på ett – holländskt sätt. Han talar inte i namn av Frankrike eller Tyskland eller England med deras rikhaltiga erfarenheter av proletär kamp, utan i huvudsak i namn av en del av ett litet holländskt parti, som har vissa egna förtjänster men som hittills varit förhindrade att få möjlighet att stå i ledningen för stora massor som vägledande revolutionär kraft. Det har mer karaktären av en propagandagrupp än ett kämpande parti. I denna grupp finns det arbetare som vi värderar mycket högt, men som näppeligen omfattas av den försyndelse som kamrat Gorter så högdraget har tillskrivit kamrat Zinovjev (i samband med den senares tal under partikongressen i Halle) – nämligen försyndelsen att ”jaga efter massorna”. Ett parti som under loppet av flera decennier³ har lyckats få 2.000 medlemmar kan förvisso inte anklagas för att jaga efter massorna, åtminstone inte att jaga efter dem på ett framgångsrikt sätt. Men enligt kamrat Gorter verkar det som om det bland dessa 2.000 holländska kommunister, som kamrat Gorter har skolat och tillsammans med vilka han fick sin egen skolning, att det bland dessa inte gick att uppnå någon enighet i bedömningen av de allra viktigaste händelser: under kriget anklagade en del av partiet den andra för att stöda ententen. Holland är ett underbart land, men ännu inte platsen för de väldiga revolutionära strider för och genom vilka Kommunistiska internationalens teorier formas.

Kamrat Gorter har anklagat oss för att vara ryska, alltför ryska. Ingen människa är naturligtvis så begåvad att han kan hoppa över sitt eget huvud. Men vi anser ändå att hans sätt att närma sig frågan

1 **KAPD** (Tysklands kommunistiska arbetarparti) var ett ”vänsterkommunistiskt” parti som uppstod efter en brytning från det tyska kommunistpartiet 1920. Orsaken var principiella motsättningar om att delta i parlament, arbete i fackföreningarna och så vidare. Under hela sin existens var denna strömning starkt färgad av anarkistiska och syndikalistiska uppfattningar. Från början hade KAPD tiotusentals medlemmar, men inom 2-3 år hade det förlorat sina bästa delar och förvandlades till en sekt som var fientligt inställd till Komintern och Sovjetunionen.

2 **Gorter** var en holländsk författare och poet som under flera decennier tillhörde arbetarrörelsens vänsterflygel. Under Första världskriget intog Gorter en internationalistisk ståndpunkt. Under åren efter nederlaget för 1918-1919 års tyska revolution blev Gorter, liksom majoriteten av det holländska kommunistpartiets ledare, sekterister. Trotskijs tal riktar sig mot ett tal som Gorter hållit i EKKI. Den sistnämnde utvecklade senare sina uppfattningar i artikeln ”Öppet brev till kamrat Lenin”, på marxistarkiv.se.

3 Syftar på det holländska kommunistpartiet.

är alltför geografiskt, och att detta har en benägenhet att föra honom politiskt alltför nära opportunisterna och de gula socialisterna, i synnerhet när han säger till oss: "Om kineserna skulle försöka föreskriva metoder och kampformer för ryssarna, så skulle ni troligen säga till dem att deras förslag har för mycket anstrykning av Kina och inte kan anses vara bindande för er." Här hemfaller kamrat Gorter till en extremt nationalistisk trångsynthet, om än från motsatt håll. Enligt vår uppfattning ska världsekonomin betraktas som en organisk enhet, på vars grundvalar den proletära världsrevolutionen utvecklar sig, och Kommunistiska internationalens linje utgår från hela det världsekonomiska komplexet, som den analyserar med hjälp av marxismens vetenskapliga metoder och då använder erfarenheterna från alla tidigare strider. Det utesluter givetvis inte, utan förutsätter snarare, att varje lands utveckling har sina egna speciella särdrag, att specifika situationer har sina särdrag, och så vidare. Men för att på ett riktigt sätt kunna bedöma dessa särdrag måste man närma sig dem i deras internationella sammanhang. Kamrat Gorter misslyckas med det, och där har vi källan till hans gräsliga misstag.

Således är hans påstående att proletariatet i England står ensamt, medan det i Ryssland leder bonde-massorna bakom sig, en generalisering som är öppen till formen, ensidig och därmed felaktig. Det engelska proletariatet är långtifrån ensamt, ty England är trots allt ett land i världen. Den engelska industrin och den engelska kapitalismens ställning är helt och hållet beroende av kolonierna, och följaktligen är även det engelska proletariatets kamp beroende av folkmassornas kamp i kolonierna. De uppgifter som det engelska proletariatet ställer sig under sin kamp mot den engelska kapitalismen måste likaså ha en inriktning som står i överensstämmelse med de indiska böndernas intressen och stämningar. Det engelska proletariatet kan inte uppnå sin slutgiltiga seger förrän folken i Indien reser sig och det engelska proletariatet ger detta uppror ett mål och ett program. Och i Indien är segern utesluten utan det engelska proletariatets hjälp och ledarskap. Här har vi ett revolutionärt samarbete mellan proletariatet och bönderna inom ramen för det brittiska imperiet.

Både i sociologisk och geografisk mening befinner vi ryssar oss på gränsen mellan de länder som har kolonier och de länder som själva är kolonier. Vi är en koloni i den meningen att vi fick våra största fabriker i Petrograd, Moskva och i södern färdiga från det europeiska och amerikanska finanskapitalet som tidigare hade lagt beslag på profitema. Det faktum att de ryska industrikapitalisterna bara var ett tredje rangens ombud för världens finanskapital tenderade att omedelbart ge de ryska arbetarnas kamp en internationellt revolutionär karaktär. Å ena sidan hade de ryska arbetarna de ryska, franska, belgiska etc samlade penningpåsarna framför ögonen, och å den andra de underutvecklade bondemassorna som var insnärjda i jordbrukets halvfeodala förhållanden. I vårt land hade vi alltså på en och samma gång både London och Indien. Trots vår underutveckling ställde detta oss direkt inför de europeiska och internationella uppgifterna i sin mest utvecklade historiska form.

Men vi skaffade oss inte vår syn på den revolutionära kampens problem bara i vårt eget land. Praktiskt taget från den tidpunkt då vi för första gången lärde oss att tänka hade vi trots allt tillgång till Marx' läror, som genomsyras av hela den moderna tidens proletära kamp i världsskala. Och med hjälp av den marxistiska metoden analyserade vi de förhållanden under vilka vår egen kamp ägde rum. Låt mig, för att om än bara delvis gottgöra vår ryska förstockning, påminna om att många av oss under flera år deltog i den västeuropeiska arbetarrörelsen. Till största delen har det ryska kommunistpartiets ledare bott och kämpat i Tyskland, Österrike, Frankrike, England, USA, och skuldra vid skuldra arbetat med de bästa proletära kämparna. När vi analyserade våra ryska förhållanden och knöt dem till världsrevolutionens utveckling, så hade vi inte hjälp av någon infödd rysk teori, utan den marxistiska teorin och det faktum att hela generationer av ryska revolutionära kämpar hade möjlighet att gå i Västeuropas revolutionära skola. Med er tillåtelse vill jag bara tillägga, att när Marx och Engels skrev **Kommunistiska manifestet** så råkade de också bo i dåtidens industriellt mest efterblivna land i Europa. Men de var beväpnade med en metod som de själva hade skapat, och grundade sig under bedömningen av förhållandena i Tyskland på en analys

av erfarenheterna från den franska revolutionen och på den engelska kapitalismens erfarenheter.

Låt mig upprepa: när kamrat Gorter säger att proletariatet i väst till skillnad från Ryssland kommer att förbli helt isolerat, så berör han otvivelaktigt en skillnad mellan de ryska och de västeuropeiska böndernas ställning. Man på samma gång bortser han från ett annat inte mindre utan mer betydelsefullt faktum, nämligen både revolutionens internationella karaktär och de internationella banden i världen. Han närmar sig saker och ting utifrån en isolerat engelsk utgångspunkt och glömmar Asien och Afrika, förbiser banden mellan den proletära revolutionen i västerlandet och de nationella jordbruksrevolutionerna i österlandet. Detta är kamrat Gorters akilleshäla.

Han har en ytterst förvirrad inställning i frågan om hantverksföreningar och industrifackföreningar. Ibland verkar det som om frågan för honom bara rör en förändring av den organisatoriska formen. Men i själva verket går det mycket djupare än så. Kamrat Gorters hela tal genomsyras av en rädsla för massorna. Andemeningen i hans åsikter gör honom pessimistisk. Han har ingen tilltro till den proletära revolutionen. Det är inte för inte som han talar så arrogant om Tredje internationalens jagande efter massorna. Kamrat Gorter talar om den sociala revolutionen som en konstnärlig solist, som en lyriker, men han saknar tilltro till revolutionens materiella grund – arbetarklassen. Hans ståndpunkt är extremt individualistisk och aristokratisk. Men en revolutionär aristokratisk inställning går alltid hand i hand med pessimism. Kamrat Gorter säger att vi österlänningar inte är medvetna om hur ”förborgerligade” arbetarklassen har blivit, och att vi därför står inför allt större faror ju större massor vi omfattar. Här har vi den verkliga grundtonen i hans tal: han tror inte på arbetarklassens revolutionära anda. Han ser inte proletariatets breda massor bakom det privilegierade och byråkratiserade aristokratiska skalet.

Vad föreslår kamrat Gorter? Vad vill han ha? Propaganda! Det är kontentan i hela hans metod. Kamrat Gorter säger att revolutionen varken betingas av umbäranden eller ekonomiska villkor, utan av massornas medvetande, medan massornas medvetande i sin tur formas av propaganda. Här uppfattas propaganda på ett rent idealistiskt sätt, mycket besläktat med uppfattningarna hos 1700-talets upplysning och rationalism.⁴ Om revolutionen inte betingas av massornas levnadsförhållanden eller mycket mindre av dessa förhållanden än av propaganda, varför har ni då inte gjort revolution i Holland? Det ni nu vill är liktydigt med att ersätta internationalens dynamiska utveckling med metoder för att rekrytera arbetare individuellt med hjälp av propaganda. Ni vill ha någon sorts ren och oförfalskad international bestående av utvalda, men just era egna holländska erfarenheter borde ha fått er att inse att sådana metoder leder till att det kan bryta ut skarpa meningsmotsättningar även inom den allra mest utvalda organisation.

Som ett resultat av sin idealistiska ståndpunkt stapplar kamrat Gorter från den ena motsättningen till den andra. Han börjar med propaganda som ett allomfattande sätt att skola massorna, och kommer senare fram till påståendet att revolutionen genomförs ”med handlingar och inte med ord”. Det behöver han för sin kamp mot parlamentarismen. Inte mindre belysande är det faktum att kamrat Gorter tvingades hålla ett tal på 90 minuter för att bevisa att revolutioner inte genomförs med hjälp av tal utan med hjälp av handlingar. Tidigare upplyste han oss om att massorna kan förberedas för handlingar med hjälp av propaganda, alltså – märk väl – återigen med hjälp av tal. Men kärnpunkten är att kamrat Gorter vill ha en utvald grupp av agitatorer, propagandister och skribenter som är obefläckade av så vulgär verksamhet som parlamentsval, eller att delta i fackföreningarnas

4 1700-talets **upplysning och rationalism** var den kulturella och politiska murbräcka med vilken den franska borgarklassen bröt ner den absoluta feudala monarkins bålverk. Majoriteten av upplysarna var filosofiskt och vetenskapligt materialister (Diderot, Helvetius och andra), men inom politiken, samhällsvetenskapen och historien hävdade de att kunskap och förnuft var de avgörande faktorerna. De härledde de politiska institutionernas karaktär från de förhärskande idéerna. Utifrån detta drog upplysarna slutsatsen att det räckte att förändra kungarnas, och överhuvudtaget den högre klassens, uppfattningar för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för grundläggande samhällsliga och politiska omvandlingar och reformer. Plechanovs uppsatser om Diderot, Helvetius och andra företrädare för denna skola (*Essays in the history of materialism*, London 1934) är en av marxismens bästa filosofiska skrifter.

liv, men som med hjälp av felfria tal och artiklar ”skolar” massorna tills de klarar av att genomföra den Kommunistiska Revolutionen. Jag upprepar att detta sätt att närma sig frågan är helt genom-syrat av individualism.

Kamrat Gorters påstående att Västeuropas arbetarklass i sin helhet har blivit förborgerligad är helt felaktigt och i grund och botten antirevolutionärt. Om så var fallet skulle det vara detsamma som en dödsdom mot alla våra förhoppningar och förväntningar. Att inleda en kamp mot en kapitalistisk koloss som har lyckats förborgerliga proletariatet, med en utrustning som bara består av en utvald handfull – det är en hopplös utopi. I själva verket är det bara den visserligen ganska stora arbetar-aristokratin som har förborgerligats, och inte arbetarklassen i sin helhet.

Låt oss ta fackföreningarna. Före kriget uppgick de till 2-3 miljoner i Tyskland och England, ungefär 300.000 i Frankrike och så vidare. Idag omfattar de omkring 8-9 miljoner i Tyskland och England och mer än 2 miljoner i Frankrike och så vidare. Hur kan vi försöka påverka massorna åtskilda och fristående från dessa mäktiga organisationer, som tack vare omvälvningarna under kriget har dragit till sig nya miljoner? Kamrat Gorter pekar på att många fler arbetare står utanför fackföreningarna än i dem. Allmänt sett är detta helt rätt. Men exakt hur hoppas kamrat Gorter kunna nå dessa bakåtsträvande skikt, som inte ens under inflytande från de mäktiga omvälvningarna under kriget anslöt sig till arbetarklassens organiserade ekonomiska kamp? Eller han kanske tror att det bara var de förborgerligade proletärerna som strömmade in i fackföreningarna, medan de rena proletärerna vägrade kliva över fackföreningarnas trösklar? Det vore höjden av naivitet! Utöver hundratusentals privilegierade och fördärvade arbetare har miljontals av de mest stridbara och klassmedvetna elementen anslutit sig till fackföreningarna, och utan och vid sidan av dessa kan vi aldrig hitta fram till proletariatets mest underutvecklade, förtryckta och okunniga skikt. När det skapas kommunistiska kärnor i fackföreningarna så är det ett tecken på att vårt parti rotar sig i den mest aktiva, klassmedvetna, och därmed den – för oss – mest lättillgängliga delen av arbetarklassen. De som inte förstår detta, de som inte ser de proletära massorna i fackföreningarna på grund av skalet av arbetarbyråkrater och det privilegierade skiktet, de som vill inleda kampen genom att gå över huvudet på fackföreningarna – de utsätter sig för risken att förbli profeter i öknen.

Kamrat Gorter betraktar fackföreningarna och parlamentarismen som överhistoriska kategorier, som en gång för alla givna storheter. Och eftersom socialdemokratien inte lyckades använda fackföreningarna och parlamentarismen för att leda revolutionen, så föreslår kamrat Gorter att vi på grund av det vänder ryggen åt fackföreningarna och parlamentarismen, och märker inte att han då på samma gång vänder ryggen åt arbetarklassen själv.

Socialdemokratien – som vi bröt med genom att bryta med Andra internationalen – utgjorde i själva verket en särskild tidsperiod i arbetarklassens utveckling. Det var inte revolutionens utan reformernas tidsperiod. När framtida historiker jämför borgarklassens utveckling med proletariatets, så kanske de kommer att säga att även arbetarklassen hade sin reformation.

Vad var kontentan av den borgerliga reformationen? När borgarklassen inledde sina självständiga historiska handlingar så ställde den sig inte omedelbart uppgiften att erövra makten, utan försökte istället inom ramen för det feodala samhället säkra sig bekvämast möjliga och för sina syften mest lämpliga levnadsförhållanden. Den tog itu med att utvidga den feodala statens ramar, förändra dess former och omvandla den till en byråkratisk monarki. Den förändrade religionen och personifierade den, det vill säga anpassade religionen till borgerlighetens former. Dessa tendenser uttryckte borgarklassens relativa historiska svaghet. När den hade säkrat dessa positioner började borgarklassen kämpa om makten. Socialdemokratien visade sig oförmögen att översätta marxismen till samhälleligt revolutionära handlingar. Socialdemokratins roll reducerades till att försöka utnyttja det borgerliga samhället och den borgerliga staten i arbetarmassornas intressen. Trots att man formellt hade målsättningen att erövra makten, så hade det praktiskt taget ingen inverkan på den faktiska praktiken. Verksamheten riktades inte in mot att på ett revolutionärt sätt utnyttja parlamentarismen, utan

istället riktades den in på att anpassa arbetarklassen till den borgerliga demokratin. Att på detta sätt anpassa ett proletariat som ännu inte var medvetet om sin egen styrka till det borgerliga samhällets sociala, statliga och ideologiska former var uppenbarligen en historiskt oundviklig process. Men det var just det och inget mer, det vill säga att det var en historisk process som bestämdes av de givna förhållandena under en viss epok. Denna proletära reformation gav upphov till en speciell apparat, en arbetarbyråkrati med sina egna speciella själsliga vanor, sina egna rutiner, gnidiga idéer, kameleontartade anpassningsförmåga och anlag för närsynthet. Kamrat Gorter likställer denna byråkratiska apparat med de proletära massorna, på vars rygg denna apparat har klättrat upp. Härur härrör hans idealistiska illusioner. Hans tänkande är inte materialistiskt, det är ohistoriskt. Han förstår varken de ömsesidiga förhållandena mellan klassen och de tillfälliga historiska apparaterna, eller mellan den föregående tidsperioden och den nuvarande. Kamrat Gorter förkunnar att fackföreningarna är bankrutta, att socialdemokratin är bankrutt, att kommunismen är bankrutt och att arbetarklassen är förborgerligad. Enligt honom måste vi börja om på nytt med – huvudet, det vill säga utvalda grupper som åtskilda från och fristående från de gamla organisatoriska formerna ska bära fram den oförfalskade sanningen till proletariatet, tvätta det rent från alla borgerliga fördomar och till sist snygga upp det inför den proletära revolutionen. Som jag redan har sagt är denna sortens idealistiska arrogans baksidan av den allra djupaste skepticism.

Och när det gäller den tidsperiod som vi genomlever, och i synnerhet i förhållande till den tyska revolutionen, vidhåller kamrat Gorter än idag alla egenheterna hos sitt antimaterialistiska, anti-dialektiska och ohistoriska tänkande. I Tyskland har revolutionen varat i två år. Under den kan vi märka att vissa grupper, stämningar, metoder och så vidare förändras. Dessa förändringar följer en egen inre logik som man kan och måste förutse, och som vi på grundval av våra analyser och erfarenheter verkligen förutsåg och förutsade. Samtidigt har inte kamrat Gorter den minsta grund vare sig för försöket att bevisa eller ens hävda att den uppfattning han står för gör några systematiska och planerade framsteg i Tyskland och ökar sitt inflytande genom att berikas av revolutionens erfarenheter.

Kamrat Gorter talar med yttersta förakt om splittringen av det Oberoende tyska socialdemokratiska partiet. För honom är detta en händelse bland opportunistiska och småborgerliga pratkvagnar som är ovärdiga hans uppmärksamhet. Men detta bara bekräftar hur fullständigt ytlig hans uppfattning är. Ty redan när det bildades och innan det formellt hade grundats, förutsåg Kommunistiska internationalens teoretiker både att det var oundvikligt att det Oberoende partiet skulle växa, och att det därefter skulle förfalla och splittras. För oss är inte denna splittring en värdelös händelse utan en i högsta grad betydelsefull fas i det tyska proletariats revolutionära utveckling. Vi förutsade den i början av revolutionen. Vi riktade vår uppmärksamhet mot den. Vi förberedde den sida vid sida med de tyska kommunisterna. Nu har vi uppnått den. Skapandet av ett enat kommunistiskt parti i Tyskland är inte en värdelös händelse utan en historisk händelse av största vikt. Om vi för tillfället bortser från allting annat, så har detta faktum återigen visat att våra historiska prognoser och vår taktik är riktiga. När kamrat Gorter höll sitt formellt propagandistiska, rationalistiska tal, så borde han ha tänkt sig för tio gånger innan han uttalade förbannelser över en strömning som växer tillsammans med revolutionen, som kan förutse sin egen morgondag och dagen efter imorgon, som ställer upp klara mål för sig själv och vet hur man ska uppnå dem. Men låt oss återvända till parlamentarismen.

Kamrat Gorter säger till oss: ”Ni österlänningar har inga erfarenheter av den borgerligt demokratiska politiken och kulturen. Ni har inte någon klar och fullständig bild av vad parlamentet och parlamentarismen innebär för arbetarrörelsen.” Och för att – om än bara delvis – upplysa oss, så förklarar kamrat Gorter för oss vilket fördärvligt inflytande den parlamentariska reformismen har. Om nu österlänningarnas begränsade intelligens gör att de överhuvudtaget inte klarar av att orientera sig i dessa frågor, då är det slöseri med tiden att ens diskutera med oss. Men jag är i allra högsta grad rädd att det som kamrat Gorter säger ingalunda är det västeuropeiska revolutionära

tänkandets sista ord, utan bara en sida av det: konservativ inskränkthet. På sin tid, och än idag, verkade givetvis **Kommunistiska manifestet** för många franska och brittiska "socialister" vara ett resultat av Tysklands kulturella och politiska underutveckling. Nej, argumenten utifrån jordisk längdgrad väger inte tillräckligt. Även om vi nu är indragna i en diskussion på Moskvas längdgrad så anser vi oss icke desto mindre vara deltagare i arbetarklassens internationella erfarenheter. Vi känner till – och vår kunskap har vi inte bara hämtat ur böcker – den epok då reformismen och marxismen kämpade inom världens arbetarrörelse. Vi har följt den socialdemokratiska parlamentarismen nära och kritiskt i ett stort antal länder, och vi har en tillräckligt klar bild av dess plats i arbetarklassens utveckling.

Enligt kamrat Gorter är arbetarnas hjärtan alltför fyllda av en slavisk dyrkan av parlamentarismen. Det är sant. Men man bör lägga till att denna slaviska dyrkan i vissa ideologers hjärtan kompletteras av en besynnerlig rädsla för parlamentarismen. Kamrat Gorter tror, att om han håller sig en kilometer borta från parlamentsbyggnaderna, så kommer arbetarnas dyrkan av parlamentarismen att försvagas eller försvinna. En sådan taktik grundar sig på idealistisk vidskepelse och inte på verkligheten. Den kommunistiska uppfattningen närmar sig parlamentarismen utifrån alla andra politiska förhållanden, utan att förvandla parlamentarismen till en fetisch i vare sig positiv eller negativ mening. Parlamentet är ett hjälpmedel för att lura och förlama massorna politiskt, sprida fördomar och upprätthålla illusionen om politisk demokrati, och så vidare, och så vidare. Ingen ifrågasätter detta. Men är parlamentet ensamt i detta avseende? Sprids inte det småborgerliga giftet i dagstidningarnas spalter, och först och främst i de socialdemokratiska dagstidningarna? Och borde vi inte på grund av detta kanske avstå från att använda pressen som ett verktyg för att utvidga kommunisternas inflytande bland massorna? Eller räcker det faktum att kamrat Gorters grupp vänder ryggen åt parlamentet för att misskreditera parlamentarismen? Om så vore fallet skulle det innebära att tanken på den kommunistiska revolutionen, så som den skildras av kamrat Gorters grupp, omhuldas av massorna över allt annat. Men i så fall skulle proletariatet givetvis utan vidare spisning upplösa parlamentet och själv ta makten. Men så är inte fallet. Långt från att förneka massornas respekt och slaviska dyrkan av parlamentarismen, så överdriver tvärtom kamrat Gorter detta enormt. Men vad drar han för slutsats? Att man måste bevara den egna gruppens, det vill säga sektens, "renhet". När det kommer till kritan kan kamrat Gorters argument mot parlamentarismen riktas mot den proletära klasskampens samtliga former och metoder, eftersom alla dessa är kraftigt genomsyrade av opportunist, reformism och nationalism. När kamrat Gorter strider mot att använda fackföreningarna och parlamentarismen, så tar han inte hänsyn till skillnaden mellan den Tredje och den Andra internationalen, skillnaden mellan kommunism och socialdemokrati. Och ännu viktigare, han lyckas inte inse skillnaden mellan två speciella epoker och två speciella världssituationer.

För övrigt medger kamrat Gorter att Liebknechts tal före revolutionen var mycket viktiga. Men, säger han, när revolutionen väl börjar så förlorar parlamentarismen all betydelse. Tyvärr förklarar inte kamrat Gorter för oss vilken revolution han talar om. Liebknecht höll sina tal i riksdagen på randen till den borgerliga revolutionen. I Tyskland är både den borgerliga regeringen och landet idag på god väg mot den proletära revolutionen.

I Frankrike ägde den borgerliga revolutionen rum för länge sedan, men den proletära revolutionen har inte anlänt ännu, och det finns inga garantier för att den ska komma imorgon, eller nästa vecka eller ens nästa år. Som vi alla har hört medger kamrat Gorter att det är tillåtet och fördelaktigt att utnyttja parlamentarismen före revolutionen. Utmärkt! Men trots allt har varken Tyskland eller Frankrike eller England eller – tyvärr! – något av de civiliserade länderna i världen ännu inlett den proletära revolutionen. Vi lever i en tidsperiod av förberedelser inför revolutionen. Om Liebknechts parlamentariska tal under perioden före revolutionen kunde ha en revolutionär innebörd, varför förkastar då kamrat Gorter parlamentarismen för den nuvarande förberedelseperioden? Eller förbiser han skillnaden mellan den borgerliga och den proletära revolutionen i Tyskland? Har han inte märkt intervallet på två år mellan dem, ett intervall som till och med kan bli mycket långt? Uppenbar-

ligen är kamrat Gorters tänkande här ofullständigt och leder till motsägelser. Tydligt anser han, att eftersom Tyskland ”allmänt sett” har gått in i en revolutionär period så är det därmed nödvändigt att förkasta parlamentarismen ”i allmänhet”. Men hur är det i så fall med Frankrike? Bara idealistiska fördomar kan få oss att avvisa den plattform i parlamentet som vi kan och måste utnyttja just för att skingra den vidskepelse kring parlamentarismen och den borgerliga demokratin som finns bland arbetarna.

Det är fullt möjligt att vartenda ord som Liebknecht yttrade hade en mycket större publik i det för-revolutionära Tyskland än vad de skulle haft idag. Jag medger villigt att parlamentariska tal, även de allra mest revolutionära, under perioder av en omedelbart förestående revolution i allmänhet inte kan få samma inflytande som de gjorde eller kunde ha för flera år sedan, under en period då militarismen var som mäktigast. Vi påstår inte alls att parlamentarismen alltid och överallt har en och samma betydelse. Tvärtom måste parlamentarismen och dess plats under kampen ständigt bedömas utifrån de konkreta förhållandena just då och där. Men av just detta skäl är det ren vidskepelse att fullständigt förneka parlamentarismen. Precis som två ärtor i en ärtskida, så liknar ett sådant förnekande i det långa loppet en ärbar mans rädsla för att promenera på gatan av fruktan för att hans ärbarhet skulle utsättas för frestelser. Om man är revolutionär och kommunist och arbetar under ett centraliserat proletärt partis verkliga ledning och kontroll, då kan man verka i en fackförening, eller vid fronten, eller på en tidning, eller på barrikaderna, eller i parlamentet. Och man kommer alltid att vara sig själv trogen, sann mot det man måste vara – inte någon parlamentariker, eller tidningsmurvel, eller fackföreningsmedlem, utan en revolutionär kommunist som använder alla vägar, sätt och metoder för den sociala revolutionens skull.

Slutligen kommer vi fram till kamrat Gorters sista kapitel, ”Massorna och ledarna”. Hans idealism och formalism uttrycks lika tydligt i denna fråga som i alla andra frågor. ”Jaga inte efter de breda massorna”, läxar kamrat Gorter upp oss. ”Det är bättre att ha få men bra kamrater.”

Framställd så är denna ordination värdelös. För det första visar exemplet Holland, och även andra ställen, att en organisation med ett litet och strängt vakuumpörpackat medlemskap ingalunda är skyddat mot ideologisk vacklan, utan tvärtom är mer utsatt för det, eftersom sektaristiska organisationer inte kan uppnå någon nödvändig stabilitet. För det andra – och viktigast – får vi inte glömma att vårt mål är varken mer eller mindre än en revolution. Men bara en massorganisation kan leda revolutionen.

Gorters kamp mot ”ledarkulten” är rent idealistisk, nästan ett meningslöst ordflöde. Och dessutom snubblar han vid varje steg in i nya motsägelser. Han säger att vi inte har behov av ledare, att tyngdpunkten måste flyttas till massorna. Men å andra sidan varnar han också: jaga inte efter massorna! Enligt Gorter avgörs bandet mellan partiet och klassen av ett rent pedagogiskt inbördes förhållande mellan en liten propagandagrupp och ett proletariat som är smittat av borgerligt tänkande. Men det är just i denna sorts organisationer, där en rädsla för massorna är förhärskande, där man inte har något förtroende för massorna, där medlemmar rekryteras individuellt med hjälp av propaganda, där verksamheten inte genomförs på grundval av klasskampen utan på basis av idealistisk upplysning – det är just i sådana organisationer som ledarna med nödvändighet spelar en oproportionerligt stor roll. Jag behöver inte anföra några exempel. Kamrat Gorter kan själv erinra sig många. (*Rop: Det tyska kommunistpartiet!*) Det tyska kommunistpartiets historia är alltför ny. Det har än så länge lett alltför få massor för att någon på ett tillräckligt sätt på grundval av faktiska erfarenheter ska kunna avgöra förhållandet mellan massorna och ledarna. Först nu, först efter splittringen av det Oberoende socialistiska partiet, som ägde rum tack vare det kommunistiska partiets arbete (och trots dess odiskutabla misstag som ni tjarar så mycket om), först nu inleds en ny epok i det tyska proletariats och den tyska kommunismens liv. Skolningen av massorna och urvalet av ledare, utvecklingen av massornas egen aktivitet och upprättandet av en motsvarande kontroll över ledarna – allt detta hänger ihop ömsesidigt och de är ömsesidigt betingade fenomen och processer. Jag känner inte till några föreskrifter för att göra det möjligt att på ett konstgjort sätt flytta tyngdpunkten från ledarna

till massorna. Gorter pekar på propagandan från de utvalda. Låt oss för ett ögonblick gå med på det. Men innan hans propaganda har fångat massorna och har rest dem, så kommer tyngdpunkten uppenbarligen att ligga hos de som genomför denna propaganda, det vill säga initiativtagarna eller ledarna. Under kampen mot ledarna uttrycks det då och då i demagogisk form att man ska kämpa mot de tankar och metoder som vissa ledare företräder. Om dessa tankar och metoder är riktiga så innebär dessa speciella ledares inflytande att riktiga tankar och metoder har inflytande. Medan de personer som inte kan erövra massorna undantagslöst framställer sig som talesmän för massorna. Allmänt sett beror förhållandena mellan ledarna och massorna på arbetarklassens kulturella och politiska nivå, och de betingas av hur omfattande de revolutionära traditionerna och hur vana man är vid massaktioner, liksom av hur stor del av proletariatet som har gått igenom klassorganisationernas skola och en marxistisk skolning. Frågan om "ledarna och massorna" existerar inte självständigt. Genom att utvidga sitt ideologiska inflytande, genom att tränga in i det proletära livets och kampens alla områden, genom att dra in allt större arbetarmassor i aktiv kamp under revolutionens fana – så utvidgar och fördjupar det kommunistiska partiet arbetarmassornas egen aktivitet. Och det utan att på något sätt förminska ledarnas roll utan tvärtom lyfta upp den till höjder som aldrig tidigare skådats i historien. Men hela denna process tenderar att knyta denna roll allt närmare till massornas egen aktivitet och underordna ledarna under massornas organiserade och medvetna kontroll.

Kamrat Gorter säger att det inte går att inleda revolutionen förrän ledarna har höjt arbetarklassens intellektuella nivå så att den sistnämnda helt och fullt inser sina historiska uppgifter. Detta är ren och skär idealism! Han framställer situationen som om revolutionens inledning faktiskt bara beror på hur upplyst proletariat är och inte på en hel rad andra faktorer – både inhemska och internationella, både ekonomiska och politiska, och i synnerhet vilken effekt umbärandena har på de mest egendomslösa arbetande massorna. Ty – om kamrat Gorter tillåter – så är massornas umbäranden den proletära revolutionens viktigaste drivkraft. Det kan mycket väl bli så att Europas allt sämre ekonomiska ställning leder till att revolutionen bryter ut i Holland när det holländska kommunistpartiet fortfarande bara utgörs av en liten grupp. När de holländska arbetarnas kastas in i den revolutionära häxkitteln så kommer de inte att stanna upp och fråga om de inte borde vänta tills kommunistpartiet har hunnit skola dem så mycket att de kan delta i händelserna på ett medvetet och planerat sätt. Det är fullt möjligt att England kommer att träda in i den proletära revolutionens epok medan kommunistpartiet fortfarande är relativt litet. Det kan vi inte göra någonting åt, eftersom propagandan om kommunismens teorier inte är historiens enda faktor. Den enda slutsats man kan dra av detta är: om arbetarklassen i England – på grund av att de viktigaste historiska orsakerna korsar varandra på ett visst sätt – redan inom en nära framtid dras in i en framväxande proletär revolution, så blir den tvungen att skapa, utvidga och befästa sitt massparti under själva kampen om makten och under perioden omedelbart efter maktövertagandet. Utan att lämna rörelsens huvudfåra, och genom att ta hänsyn till proletariatets rådande organisatoriska nivå och klassmedvetande, kommer det numerärt lilla kommunistpartiet under revolutionens inledning samtidigt att försöka ge den faktiskt framväxande revolutionen största möjliga kommunistiska medvetande.

Men låt oss återvända till Tyskland. När den revolutionära epoken inleddes stod det tyska proletariatet utan något kämpande parti i ledningen. Arbetarklassen tvingades bygga ett verkligt revolutionärt parti under loppet av en öppen kamp. Därav kampens oerhört utdragna karaktär och dess stora offer. Vad såg vi i Tyskland? En hel rad angrepp följda av reträtter, uppror följda av nederlag, övergång från anfall till försvar, och hela tiden: självkritik, självrening, splittringar, omvärdering av ledare och metoder, nya splittringar och nya sammanslagningar.

I denna smältdegel av kamp och på ett städ av aldrig tidigare skådade revolutionära erfarenheter smids ett verkligt kommunistiskt parti fram. En föraktfull inställning till denna process som om det vore en strid bland "ledare" eller ett familjegräl bland opportunisterna, etc – en sådan inställning är bevis för den värsta närsynthet, för att inte säga blindhet. När man ser hur den tyska arbetarklassen

lät sina ”ledare” – Scheidemann, Ebert och de andra – förslava den till imperialismens ära, och hur de breda massorna senare bröt med sina imperialistiska ledare och sökte en ny inriktning, och tillfälligt skapade villkor som gynnade Kautskys och Hilferdings ökade inflytande,⁵ och hur de bästa och mest stridbara delarna av dessa massor ännu senare skapade kommunistpartiet, som till en början var litet men som långsamt och korrekt inledde arbetet att göra de proletära massorna revolutionära, och när man dessutom ser skiktningen inom det Oberoende partiet och den faktiska splittringen mellan de opportunistiska ledarna, mellan arbetarrörelsens demokrati och de revolutionära massorna som drar med sig ledningens bästa delar – när man bedömer denna process i hela sin omfattning, inte utifrån en pedantisk synvinkel utan ur synvinkeln hos en revolutionär som tänker materialistiskt, då måste man säga till sig själv: inom ramen för ett enat kommunistiskt parti lägger vi här grunden till en ny situation där proletariatets revolutionära parti verkligen kan utvecklas. Om kamrat Gorter inte förstår det så kan vi bara beklaga honom. Om den organisation han företräder här (KAPD – Tysklands kommunistiska arbetarparti) – och vilket ingen betvivlar innehåller många utmärkta arbetarrevolutionärer – om denna numerärt lilla organisation är rädd för att ansluta sig till det Förenade kommunistiska partiet,⁶ som inte skapas med hjälp av ytliga rekryteringskampanjer utan under revolutionens födslovåndor och efter en utdragen och djupgående kamp, efter splittringar och reningsceremonier – i så fall innebär denna rädsla helt enkelt att KAPD:s ledare fortfarande spelar en överdriven roll i denna organisation, och att de fortsätter att smitta arbetarna under deras ledning med samma misstro mot de proletära massorna som genomsyrade hela kamrat Gorters tal.

(Översättning från engelska, ur **The First 5 Years of the Communist International**, sid 137-152, Göran Källqvist.)

5 **Hilferding** var en av austro-marxistiska skolans mest framstående företrädare. 1907 publicerade han sin kända bok *Finance Capital* (London : Routledge & Kegan Paul, 1981). Under Första världskriget var Hilferding tillsammans med Kautsky en av ledarna för den ”måttfulla oppositionen”. 1918-1920 lekte Hilferding med tanken på sovjeter och utarbetade ett program där han kombinerade parlamentarismen med proletariatets diktatur. När de tyska ”oberoende” splittrades vid Halle tillhörde Hilferding högerflygeln, och utvecklades därefter i riktning mot Scheidemann. Efter att ha fördömt socialdemokratins deltagande i borgerliga regeringar gick Hilferding 1923 med i Strassers regering.

6 **Förenade tyska kommunistiska partiet** var det namn som den tyska kommunistiska rörelsen antog 1920-1921 efter sammanslagningen med vänstern ur det Oberoende socialdemokratiska partiet.